

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
NAMANGAN MUHANDISLIK QURILISH INSTITUTI

PATENTSHUNOSLIK, LITSENZIYALASH VA SERTIFIKATSIYALASH

FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	700 000 - Muhandislik, ishlov berish va qurilish sohalari
Ta'lim sohasi:	730 000 - Arxitektura va qurilish
Magistratura mutaxassisligi:	70730401- Muhandislik kommunikatsiyalari tizimlari, qurilishi va montaji

Namangan

Fan/modul kodi PLS2204		O'quv yili 2024/2025	Semestr 2	ECTS - Kreditlar 4	
Fan/modul turi Tanlov		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi Patentshunolik, litsenziyalash va sertifikatsiyalash	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
		Ma'ruza	Amaliy mashg'ulot		
		30	30	60	120
2.	<p align="center">I. Fanning mazmuni</p> <p>Fanni o'qitishdan maqsad – Patentshunolik, litsenziyalash va sertifikatsiyalash fani darslarida tashqi iqtisodiy faoliyat (TIF)da tovarlarni nomenklaturasini o'rganish, uyg'unlashgan TN bo'xona to'lovlari, intellektual mulk ob'ektlarini muhofazalash, ilmiy kashfiyotlar va ixtirolar, seleksiya yutuqlari va sanoat namunalari hamda belgilari, eksport va import tovarlar bo'yicha shartnomlar tuzish, Patent axborotlari, xalqaro, Evropa va MDH Patentshunolik, litsenziyalash va sertifikatsiyalash to'g'risidagi axborotlar bilan tanishgan va huquqiy normalarni bilish to'g'risida ma'ruza va seminar darslari olib boriladi.</p> <p>Bugungi kunda hal etilishi lozim bo'lgan masalalarni yechimi uchun Respublikamizga patentshunolik, litsenziyalash va sertifikatsiyalash sohasida jahon andozalariga mos keluvchi yuqori malakali mutaxassislar kerak. Shu kunning mutaxassislariga yuqori talablar qo'yiladi: birinchidan, iste'molchilarni ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda intellektual bozorni har tomonlama tahlil qila bilish, ikkinchidan bozorga ta'sir eta bilish.</p> <p>«Patentshunolik, litsenziyalash va sertifikatsiyalash» fani maqsadi– talabalarga mamlakatimiz iqtisodiyotini erkinlashtirish va iqtisodiy islohotlarni jadallashtirish hamda iqtisodiyotni modernizatsiya qilish sharoitlarida O'zbekiston Respublikasida ilmiy kashfiyotlar, ixtirolar, seleksiya yutuqlari, xalqaro Patent tizimi va boshqalarni o'rganishda va ularni faoliyatini to'g'ri tashkil etish va uni takomillashtirishdan iboratdir.</p> <p>Fanning vazifasi – Patentshunolik, litsenziyalash va sertifikatsiyalashning mohiyati, rivojlanishining asosiy bosqichlari, TIFda marketingning asosiy tamoyillari, vazifalari va turlari, Patent axboroti bilan ta'minlashni o'rgatishdir.</p>				

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

III.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Patentshunolik, litsenziyalash va sertifikatlash fanining maqsadi va vazifalari

Patentshunolik, litsenziyalash va sertifikatlash fanining maqsadi, Iqtisodiy rivojlanishdan manfaatdor davlatning asosiy vazifasi har bir shaxsning o'z intellektual mulkiga egalik qilish va undan foydalanish huquqi ishonchli muhofazalangan tizimni ta'minlashdan iborat. Bu fan tabiiy va texnik fanlarni iqtisodiyot va huquq bilan birlashtira oladigan fan bo'lib qoladi.

2-mavzu. Intellektual mulk ob'ektlarini muhofazalash sohasidagi qonunchilik

"Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar" to'g'risidagi O'zbekiston Respublikasi Qonunlari, Mualliflik huquqi ob'ektlari, adabiy asarlar, dramatik-senariy asarlar, matnli va matsiz musiqiy asarlar, muzikalidramatik asarlar, grafika, dizayn asarlari va boshqa tasviriy san'at asarlari, manzarali amaliy va sahna bezagi asarlari, arxitektura, shaharsozlik va bog'-park barpo etish asarlari, geologiya xaritalari, barcha turdagi EHMlar uchun dasturlari.

3-mavzu. Ilmiy kashfiyotlar, uning ob'ektlari EHM uchun dastur va ma'lumot bazalari

"Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari to'g'risida" gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni, foydali modellar, sanoat namunalari huquqi muhofaza qilish, Patent idorasi, Patent idorasining appelyasiya kengashi, EHM dasturiy ta'minoti, EHM va ma'lumotlar bazalari, dasturlari va algoritmlar.

4-mavzu. Ixtiro va litsenziyalash

Ixtiro turlari, individual kimyoviy birikmalar, molekulyar birikmalar va gen muhandisligi ob'ektlari kiradi; Kompozitsiyalar, aralashmalar, qotishmalar, eritmalar va boshqalar; yadroviy parchalanish mahsulotlari kiradi. Mikroorganizmlarning individual shtamlari, hujayralar turlari va konsorsiumlari.

5-mavzu. Seleksiya yutuqlari

O'zbekiston Respublikasini "Seleksiya yutuqlari to'g'risida" gi Qonuni, seleksiya yutuqlarini yaratish, huquqiy muhofaza qilish, Patent idorasi seleksiya yutuqlarini huquqiy muhofaza qilish, Mualliflik huquqi boshqaga o'tkazilmaydigan huquq, Seleksiya yutuqlariga Patent.

6-mavzu. Sanoat namunalari. Mahsulot belgisi. Asosiy tushunchalar
Sanoat namunalari. Sanoat namunasining Patentga layoqatlilik shartlari. Sanoat namunasiga talabnomalarning tuzilishi va Patentlash tartibi. Sanoat namunalari Patentlash tartibi. Sanoat tovar belgilarining turlari. Tovar belgisini ro'yxatga olish, talabnoma tuzish.

7-mavzu. Patent, litsenziya va sertifikat olish uchun shartnoma tuzish
Patent axboroti. Xalqaro Patent tasnifi. Patent axborotini qidirish usullari. Ma'lumotlar bazalari bilan ishlash, jaxon mamlakatlari Patent

xujjatlari.

8-mavzu. Patent axboroti.

Patent axboroti maqsadi va vazifalari. Xalqaro Patent tasnifi.

9-mavzu. Xalqaro Patent tasnifi

Patent axborotini qidirish usullari. Ma'lumotlar bazalari bilan ishlash. Jahon mamlakatlari Patent hujjatlari.

10-mavzu. Xalqaro Patent tizimlari

Bütün jahon intellektual mulk tashkiloti. Xalqaro Patent tizimida BIMT faoliyati.

11-mavzu. Yevropa va AQSH Patent idorasi va huquqchiligi

Yevropa Patent idorasi. Yevropa Patentini olish. Shartnomalar va bitimlar. Yagona Yevropa Patent tizimini tuzish. AQShning bosh Patent tashkiloti Patent va tovar belgilari bo'yicha AQSh idorasi.

12-mavzu. "MDH" Patent idorasi va huquqchiligi

MDH mamlakatlarda Patent huquqi. MDH ixtirolarni rasmiy ekspertizadan o'tkazish. O'zbekiston Respublikasi qonunlarida belgilangan istemolchilarning asosiy huquqlari.

13-mavzu. O'zbekiston Respublikasining tovarlarni standartlashtirish to'g'risidagi qonuni va uning ahamiyati

Standartlashtirishning asosiy maqsadlari. Normativ hujjatlarning toifalari va ularga qo'yiladigan asosiy talablar. Tovar va xizmatlar standartlari ustidan davlat nazorati. Standartlashtirish va nazorat qilishga doir ishlarning moliyaviy ta'minoti va uni rag'batlantirish.

14-mavzu. Tovarlar va xizmatlar tizimini sertifikatlash

Tovarlar sifat ko'rsatkichlarini belgilovchi me'yoriy hujjatlar. Tovarlar sertifikatlashtirish sohasida ISO ning faoliyati. Tovarlar sifat ko'rsatkichlarini belgilovchi me'yoriy hujjatlar.

15-mavzu. Sertifikatsiyaning tovarlarni sifat ko'rsatkichini oshirishdagi ahamiyati

Standartlarning mahsulotlarni sifat ko'rsatkichlarini oshirishdagi roli. Standartlarning ishlab chiqarishda mahsulotlarni sifatga ta'siri. Standartlarning mahsulotlarni sifat ko'rsatkichlarini oshirishdagi roli.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Mualliflik va turdosh huquqlar
2. Patent nima va u qanday huquqlar beradi
3. Ob'ektiv iqtisodiy shart-sharoitlarda patent huquqi yuzaga kelishi va rivojlanishi
4. Intellektual mulk ob'ektlariga shaxsiy, nomulkiy va mutloq huquqlari
5. Kashfiyot va uning ob'ektlari
6. Ixtiro birligi talablari
7. Seleksiya yutuqlarini davlat sinovlari o'tkazish
8. Sanoat namunalari
9. Patent axboroti
10. Xalqaro patent klassifikatsiyasi (XPK)

	<p>11. XPKda duragay tizimlar 12. O'zbekiston Respublikasida patent tizimi 13. Xalqaro patent tizimida BINT faoliyati. 14. MDH mamlakatlarida patent huquqi. 15. O'zbekiston Respublikasi qonunlarida belgilangan istemolchilarning asosiy huquqlari.</p> <p>Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.</p> <p style="text-align: center;">IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar</p> <p style="text-align: center;">Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Hujjatlarining turlari. Muxofaza muddatlari. 2. Intellektual mulk ob'ektlarini muxofazalash sohasida xalqaro kooperatsiya 3. Kashfiyotni aniqlash tartiblari. 4. Mualliflik huquqining buzilishi. 5. Ixtiro turlari. 6. Ixtiro birligining talabi. 7. Ixtiroga patent berish uchun talabnoma. 8. Seleksiya yutuqlari. O'simlik turlari va navlari. 9. Seleksiya yutuqlariga qo'yiladigan talabnoma. 10. Sanoat namunasining patentga layoqatlilik shartlari. 11. Jahon moliyaviy-iqtisodiy inqirozi sharoitida sanoat namunalarini patentlash tartibi 12. Tovar belgisini ro'yxatga olish, talabnoma tuzish. 13. Xalqaro patent tasnifi. 14. Axborotini qidirish usullari. 15. Jahon mamlakatlari patent hujjatlari. 16. Butun jahon intellektual mulk tashkiloti. <p>Talaba mustaqil ishini bajarishda quyidagi shakllardan foydalanishi tavsiya etiladi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Berilgan mavzular bo'yicha axborot (referat) tayyorlash; 2. Nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash; 3. Maket, model va na'munalarni yaratish; 4. Ilmiy maqola, anjumanga ma'ruza tayyorlash; 5. Internet ma'lumotlari asosida 10 betdan kam bo'lmagan ma'lumotlar asosida va h.k. <p style="text-align: center;">IV. Fan bo'yicha kurs loyihasi Fan bo'yicha kurs loyihasi nazarda tutilmagan.</p>
3.	<p>V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:</p>

	<p>“Patentshunoslik, litsenziyalash va sertifikatlash” o'quv fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida magistr:</p> <ul style="list-style-type: none"> - O'zbekiston Respublikasi “Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida”gi, “Ixtirolar, foydali modellar va sanoat na'munalari to'g'risida”gi, “EHM uchun yaratilgan dasturlar va ma'lumotlar bazalarini huquqiy muhofaza qilish to'g'risida”gi, “Seleksiya yutuqlari to'g'risida”gi Qonunlarini <i>bilishi kerak</i>; - Patent jahon va O'zbekiston intellektual faoliyat, uning eng muhim turlari fan, san'at, texnik ijodiyot, sivilizasiyalar rivoji, mualliflik va turdosh huquqlar, unga muvofiq ilmiy, adabiy, musiqiy, badiiy, fotografiya va audio-vizual ijrochilar, fonogramma ishlab chiqaruvchilar va boshqa huquqlarni himoya qilish, sanoat mulki, ixtirolar, sanoat na'munalari, tovarlarni kelib chiqish joylari, tovar belgilari, firma nomlariga huquqlarni o'z ichiga olishi litsenziar, litsenziat, litsenziya savdosi, universal axborot, Patent axboroti, Patent ekspertizasi, xalqaro litsenziya savdosi huquqiy, texnik, iqtisodiy va boshqa masalalar yuzasidan <i>ko'nikmalarga ega bo'lishi lozim</i>. - intellektual mulk ob'ektlarini muhofazalash sohasidagi xalqaro bitim va shartnomalar; O'zbekiston va xorijda ixtiroga Patent olish uchun talabnomalarni tuzish va berish tartibi; buyumlar dizaynini (sanoat na'munalari) muhofazalash va tovar belgilarini ro'yxatga olish; Patent-axborot tadqiqotlari o'tkazish, Patent hujjatlarini tahlil qilish usullari; litsenziya shartnomasi tuzish qoidalari va intellektual mulkning litsenziya savdosini tashkil etish usullari; innovatsiya faoliyati va intellektual mulkni boshqarish asoslari; yangi ixtirolarni yaratish usullari va boshqa ko'p masalalar bo'yicha <i>malakalarga ega bo'lishi kerak</i>.
4.	<p>VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalar; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	<p>VII. Kreditlarni olish uchun talablar:</p> <p>Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.</p> <p>Topshiriqlar, nazorat savollari dedlayn (qa'tiy belgilangan vaqt) tarzda platformaga joylashtiriladi va talabalar tomonidan bajarilib muddatida</p>

	platformaga joylashtiriladi. Muddati tugagandan so'ng javoblar qabul qilinmaydi va akademik qarzdor bo'lib hisoblanadi.
6.	<p style="text-align: center;">Asosiy adabiyotlar</p> <p style="text-align: center;">O'zbekiston Respublikasi Qonunlari.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. "Tovar belgilari va xizmat ko'rsatish belgilari to'g'risida" gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni. 1993 yil 7 may da qabul qilingan, 1997 yil 26 dekabrda o'zgartirilgan. 2. "EHM uchun yaratilgan dasturlar va ma'lumotlar bazalarini xuquqiy muxofaza qilish to'g'risida" gi O'zbekiston Respublikasi Qonun,- 1994 yil mayda qabul qilingan. 3. "Ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari to'g'risida" gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni, - 1994 yil 6 mayda qabul qilingan, 1997 yil 26 dekabrda o'zgartirilgan. 4. "Seleksiya yutuqlari to'g'risida" gi O'zbekiston Respublikasi Qonun. -1996 yil 30 mayda qabul qilingan. 5. "Mualliflik huquqi va turdosh xuquqlar to'g'risida" gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni.- 1996 yil 30 avgustda qabul qilingan. 6. O'zbekiston Respublikasi Iste'molchilarni manfaatlarini himoya qilish Qonuni -1996 yil 29 avgustda qabul qilingan. 7. "Integral mikrochizmalar topologiyasini xuquqiy muhofazalash to'g'risida" gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni,- 2001 yil 12 avgustda qabul qilingan. <p style="text-align: center;">Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Mirziyoev Sh.M. qonun ustuvorligi va inson manfaatlari ta'minlash-yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. Toshkent, "O'zbekiston", 2017 yil, 48 bet. 8. Jalolov J.J. va boshqalar. Korxonalar tashqi iqtisodiy faoliyati va marketing. (O'quv qo'llanma). T.: Bilim, 2005. 9. Морозов В.Ю. Основы Патентоведения: Учебное пособие. М.: 2006. 10. Инструкция по проведению Патентно-информационного поиска при экспертизе заявок на изобретения в Государственном Патентном ведомстве Республики Узбекистан. //Расмий ахборотнома, №2, 2000 г. <p style="text-align: center;">Axborot manbaalari</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. www.gov.uz. O'zbekiston Respublikasi hukumati portali 2. www.books.google.com 3. http://www.lex.uz/publication 4. http://www.lex.uz/law_collection 5. www.lex.uz/pages/GetAct 6. www.samdu.uz/index 7. www.uznature.uz/sites/default/files/imce/

	<ol style="list-style-type: none"> 8. www.parliament.gov.uz/. 9. http://www.unece.org, iwra.siu.edu, iah.org, springerline.com, worldbank.org/eca/environment. 10. http://www.cawater-info.net; rubricon.com; oldbooks.ru; cigar.org; sic.icwc-aral.uz.
7.	Namangan muhandislik-qurilish institutining ilmiy-uslubiy kengashida tasdiqlangan.
8.	<p>Fan/modul uchun ma'sular:</p> <p>Negmatov M.K. - NamMQI "Muhandislik kommunikatsiyalari qurilishi va montaji" kafedrasida dotsenti, t.f.n.</p>
9.	<p>Taqrizchilar: I.A Usmanov- Irrigatsiya va suv muammolari ilmiy-tadqiqot instituti yetakchi ilmiy xodimi, meditsina fanlari doktori, professor</p> <p>Alinazarov A.X.- NamMQI "Muhandislik kommunikatsiyalari qurilishi va montaji" kafedrasida professori, t.f.n.</p>